

Juho Jussila

Kirjasto kasvattajana

Yleisten kirjastojen näkemyksiä mediakasvatuksesta

Opinnäytetyö

Syksy 2010

Kulttuurialan yksikkö

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Kulttuurialan yksikkö

Koulutusohjelma: Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijä: Juho Jussila

Työn nimi: Kirjasto kasvattajana: yleisten kirjastojen näkemyksiä mediakasvatuksesta

Ohjaaja: Ari Haasio

Vuosi: 2010

Sivumäärä: 43

Liitteiden lukumäärä: 1

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia mediakasvatusaiheiden parissa työskentelevien yleisten kirjastojen työntekijöiden näkemyksiä mediakasvatuksesta ja kirjaston roolista mediakasvattajana. Lisäksi tutkittiin kirjaston työntekijöiden mielipiteitä ja asenteita ulkopuolisen tahon (tässä tapauksessa Mediakasvatuskeskus Metkan) kirjastolle suuntaamasta mediakasvatusmateriaalista.

Tutkimukseen haastateltujen henkilöiden käsitykset mediakasvatuksesta vaihtelivat jonkin verran. Tämä vaikutti myös näkemyksiin kirjaston roolista ja toimintatavoista. Jotkut näkivät mediakasvatuksen laajana, koko kirjaston toiminnan kattavana toimintana, kun taas toiset näkivät mediakasvatuksen enemmän uudempiin medioihin, kuten peleihin ja internetiin liittyvänä spesifinä toimintana. Toimintatavat, resurssit ja tavoitteet vaihtelivat jossain määrin. Omaan mediakasvatuspanokseen ei yleensä oltu tyytyväisiä. Pahimmat esteet löytyivät ajallisista ja taloudellisista resursseista.

Asenteet kirjaston ulkopuolelta tulevaan materiaaliin olivat positiivisia. Metkan materiaalissa nähtiin paljon hyvää. Käyttöönotto oli kuitenkin jäänyt mietinnän asteelle, yleisin syy tälle löytyi ajanpuutteesta ja mediakasvatustoiminnan tilanteesta kyseisissä kirjastoissa.

Avainsanat: mediakasvatus, medialukutaito, yleiset kirjastot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Culture and Design
Degree programme: Library and Information Services

Author/s: Juho Jussila

Title of thesis: Library as an educator: public libraries' visions on media education

Supervisor(s): Ari Haasio

Year: 2010 Number of pages: 43 Number of appendices: 1

The goal of the thesis was to study the visions of public libraries' staff on media education and library's role as a media educator. Another viewpoint of this thesis was to study library staff's opinions and attitudes on the media education material produced for the libraries by an outside organisation (in this case Media education center Metka's material.)

The views on media education varied slightly between the interviewed persons. This also had an affect on the views of the library's role and methods. Some respondents considered media education as a comprehensive theme covering all the activities within the library, while other consider it as a method related to new medias such as games and internet. There was some variation in working methods, resources and goals. Generally the respondents were not content with the library's contribution to media education. The biggest obstacles were found in financial and time related resources.

The attitudes towards outside quarter's material directed to libraries were positive. Metka's material was praised. However, none of the respondents had used the material. The most common reasons to this were limited time resources and the media management situation in the libraries concerned.

Keywords: media education, media literacy, public libraries

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	6
2 TAUSTAA.....	7
2.1 Yleisesti mediakasvatuksesta	7
2.2 Miksi mediakasvatusta?.....	9
2.3 Lyhyt katsaus mediakasvatuksen historiaan.....	10
2.4 Mediakasvatuksen toimijat.....	12
2.5 Mediakasvatus kirjastossa	13
3 TEHTÄVIEN ASETTELU	16
3.1 Tutkimusongelma ja tavoitteet	16
3.2. Mediakasvatuskeskus Metka ry	17
3.3 Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille.....	17
3.4 Mediakasvatushanke	18
3.5 Tutkimusmenetelmät.....	18
3.6 Vastaaajien taustatietoja.....	20
4 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	22
4.1 Käytetyt lyhenteet	22
4.2 Yleisesti haastateltujen kirjastojen mediakasvatustilanteesta	22
4.3 Rooli ja yhteistyötahot.....	25
4.4 Tavoitteet	27
4.5 Toiminnan muodot	27
4.6 Kirjastojen itsearviointi ja ongelma-alueet.....	30
4.7 Tulokset Metkan materiaalista	33
4.8 Yhteenveto.....	36
5 POHDINTAA	38

	5
LÄHTEET	40
LIITEET	

1 JOHDANTO

Mediakasvatus kaikkine käsitteineen on laaja ja lähemmin tarkasteltuna melko monimutkainen aihe. Terminologia aiheesta ei ole vakiintunutta ja sen vuoksi käsitteitä sen sisällöstä on monenlaisia. Pääasiallisesti sen voisi kuitenkin yleistää olevan medialukutaitoon tähtäävää kasvatustoimintaa. Mediakasvatuksen alalla on aiheen laajuudesta johtuen monia toimintatapoja ja toimijoita, joista kirjasto on yksi. Mutta mikä on kirjaston oma näkökulma mediakasvatukseen?

Työni tarkoituksena oli selvittää, millaisia ajatuksia yleisten kirjastojen työntekijöillä on mediakasvatuksesta, mitä mediakasvatustyö kirjastossa on ja millaisena kirjasto näkee roolinsa mediakasvatuksen kentällä. Samalla tarkoitukseni oli selvittää kirjastojen mielipiteitä ja kokemuksia ulkopuolisen tahon kirjastoille suuntaamasta mediakasvatusmateriaalista (tässä tapauksessa Mediakasvatuskeskus Metka ry:n Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille). Haastattelin tutkimukseeni yhdeksää työntekijää eri kirjastoista. Kirjastoista viisi oli maakuntakirjastoja, kaksi kaupunginkirjastoja ja kaksia kunnankirjastoja.

Mediakasvatukseksi luettavaa toimintaa on sinänsä ollut kirjastoissa jo kauemmin kuin mediakasvatus on sanana varsinaisesti ollut käytössä. Kirjastojen kohdalta aiheesta sen laajemmassa nykyversiossa ei kuitenkaan ole juurikaan aiempaa tutkimusta. Aihe on lisäksi ajankohtainen; viime vuosina on aiheesta tullut monia käytännön oppaita ja kirjallisuutta muutenkin. Kuinka siis kirjastoissa ollaan herätty mediakasvatukseen ja millaisena se nähdään?

2 TAUSTAA

2.1 Yleisesti mediakasvatuksesta

Mediakasvatusta on määritelty monin tavoin. Sitä on luonnehdittu muun muassa ”kasvatukseksi ja opiksi mediasta median parissa” (Kupiainen & Sintonen 2009, 15). Laajemmalla tavalla on ajateltu, että siinä ”on pohjimmiltaan kysymys elämän hallinnasta” (Suoranta 2004, 8). Toiminnan määrittelyssä on kuitenkin tärkeää sen tavoite. Mediakasvatuksen tavoitteena nähdään yleensä medialukutaito. Mitä medialukutaito sitten on? Kysymys ei ole helppo, varsinkaan kun soppaan sekoitellaan lähteestä riippuen muitakin termejä digitaalisesta lukutaidosta mediakompetenssiin.

Medialukutaito terminä sisältää itse asiassa sekä medialuku- että kirjoitustaidot. Esimerkiksi David Buckinghamin (2003, 4) mukaan medialukutaitoon (media literacy) kuuluu sekä median ”luku-” (reading) että ”kirjoitustaito” (writing). Yleisestikin medialukutaidon katsotaan sisältävän sekä ”lukemisen” (saavutettavuus, analyysi ja arviointi) että ”kirjoittamisen” (tuottaminen) (Kupiainen & Sintonen 2009, 91). On siis kyse pelkkää teknistä tulkintataitoa laajemmasta termistä.

Buckingham muistuttaa myös, ettei termi ole muutenkaan ongelmaton. Lukutaito viittaa kirjoitettuun kieleen, kieleen, jolla on kielioppi, merkkeihin, joilla on sovittu tarkoitus. Puhumme medialukutaidosta, joka pitää sisällään monia ”lukutaitoja”, kuten kuvan ja äänen ”lukutaitoja”. Esimerkiksi kuvalle ja liikkuvalla kuvalla voidaan luoda eräänlaisia ”kielioppeja”, joissa kuvaa analysoidaan ja eritellään löytääksemme kuvan eri merkityksiä (Kupiainen & Sintonen 2009, 103). Lukutaito viittaa kuitenkin perinteisesti kirjoitettuun kieleen, joka taas on sovittu, keinotekoinen, merkkeihin perustuva järjestelmä (Herkman 2007, 72). Kuvia voimme havainnoida ilman erillistä keinotekoisia työkalua, kuten vaikkapa aakkosia ja kielioppia. Toisaalta voimme ”kuvan kieliopin” avulla analysoida, mitä merkityksiä kuvan tekijä on mahdollisesti kuvaan ladannut, mitä kuvalla koetetaan viestittää ja

miksi. Kuva on aina myös vain havaittavan todellisuuden osa (Herkman 2007, 73), sinänsä keinotekoinen osa maailmaa. Varsinainen kuvan *tekninen* lukutaito (muotojen, värien yms. tunnistaminen) syntyy luonnostaan (Herkman 2007, 72), joten puhuessamme esimerkiksi visuaalisen lukutaidon opettamisesta keskitymme siis lukutaidon laajemmassa käsityksessä lähinnä analyysiin ja arviointiin.

Yksi tapa jäsentää mediakasvatuksen kenttää on myös Kotilaisen ja Suorannan (2005, 74 - 75) jaottelemat ”mediakasvatuksen heimot”. Teknologinen heimo painottaa lähinnä aiheen teknistä puolta ja ”informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden käyttöä ja merkitystä opetuksessa”. Suojelun heimo pyrkii suojelemaan lapsia median pahoilta vaikutteilta, mikä sinänsä voi tuntua hieman regressiiviseltä ja arvottavalta. Kulttuurintutkimuksen heimo keskittyy lähinnä median analysointiin ja tulkintaan. Kriittinen heimo on lähellä kulttuurintutkimuksellista, mutta keskittyy enemmän median vaikutuksiin. (Kotilainen ja Suoranta 2005, 74 - 75.) Heimojaottelu voi tuntua turhan karkealta ja mustavalkoiselta, mutta se antaa hyvän yleiskuvan siitä, mitä kaikkea mediakasvatus voi olla ja sisältää. Konkreettinen mediakasvatustyö tuskin on selkeästi minkään yhden heimon sisäistä, vaan käsittää ehkä parhaimmassa tapauksessa osia kaikkien heimojen ”toiminta-alueista”. Aiheen laajuus edellyttää laajuutta myös sen käsittelyssä.

Tapio Varis (2006, 5) jakaa (puhuessaan tosin digitaalisesta lukutaidosta, mutta mielestäni jaottelua voi soveltaa medialukutaitoon laajemminkin) aiheen intellektuaaliseen (intellectual) (perseptiivinen [perceptive], kognitiivinen [cognitive] ja emotionaalinen [emotive]) ja käytännölliseen (practical) (fysiologinen [physiological] ja motorinen [motor]) kompetenssiin. Kahtiajako onkin sinällään oivaltava. Käytännöllinen puoli keskittyy teknisiin valmiuksiin vastaanottaa informaatiota ja ilmaista itseään. Intellektuaalinen puoli taas pitää sisällään tulkintaa, sisäistämistä, analysointia, arvottamista jne. Kaiken kaikkiaan medialukutaidon voisi summata seuraavasti: ”Medialukutaitoinen osaa käyttää mediaa turvallisesti, ilmaista itseään, osallistua yhteisiin asioihin sekä analysoida ja arvioida erilaisia mediatekstejä ja mediakulttuuria kriittisesti.” (Rantala & Sinko 2009, 7)

Puhutaanpa sitten lukutaidosta tai medialukutaidosta, on aihe laaja. Se on laajempi kuin pelkkä valmius vastaanottaa informaatiota. Se on myös informaation käsittelyä, sen suodattamista ja arvioimista. Kuten lukutaito määritellään PISA:ssa (Programme for International Student Assessment): ”Lukutaito on kirjoitettujen tekstien ymmärtämistä, käyttöä ja arviointia lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi.” (Linnakylä & Sulkunen 2005, 37, OECD:n 1999 ja 2003 sekä Linnakylä & Sulkusen 2002 mukaan.)

2.2 Miksi mediakasvatusta?

Jos mediakasvatuksen tavoitteena on medialukutaitoinen yksilö, tulee silloin pohtia myös medialukutaidon ja medialukutaitoisen yksilön määritelmää. Medialukutaito ei tule koskaan valmiiksi, koska mediaympäristömme muuttuu jatkuvasti. Juha Suoranta (2004, 8) näkee medialukutaidon elämönhallintataitonakin. Samansuuntaisuutta on määritelmässä ”mediakasvatuksella kehitetään mediakulttuurissa elämisen perusvalmiuksia” (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 8).

Media on läsnä miltei joka hetkessä, siispä medialukutaitoisen täytyy pystyä ottamaan selkoa ympärillämme olevasta mediasta, mediasta, joka myös muokkaa todellisuuskuvaa (tai ainakin tarjoaa omia versioitaan siitä) (Masterman 1991, 19, 37), mediasta, jonka kautta (niin pelottavaa kuin se onkin) usein määrittelemme itseämme (Kotilainen & Kivikuru 1999, 14). Kyse on tällöin tosiaankin elämän hallinnasta. Kyse on arjen tilanteista selviämisestä: välineellisellä puolella se voi tarkoittaa esimerkiksi verkkopankin käyttöä, älyllisellä puolella se voi tarkoittaa vaikkapa yksityisyyden suojaamista, lähdekritiikkiä, *moraalista* kritiikkiä ja *moraalista* itsekritiikkiä. Kysymys on hyvin pitkälti valveutuneisuudesta, merkityksien näkemisestä ja niiden erittelystä.

2.3 Lyhyt katsaus mediakasvatuksen historiaan

Sirkku Kotilainen ja Ullamaija Kivikuru (1999, 13) toteavat mediakasvatuksen olevan nimenä uusi mutta ilmiönä vanha. Tekniikka, mediamaailma ja median kanavat elävät ja kehittyvät jatkuvasti. Myös mediakasvatus on kokenut aikain saatossa monenlaista muutosta ja vaihetta. Mediakasvatuksen ”syntymisen” ajankohdasta on monia käsityksiä. 1600-, 1800- ja 1900-luvut ovat nähty lähteestä riippuen mediakasvatuksen lähtösysteeyksinä (Kotilainen & Kivikuru 1999, 13). Kulttuurista ja median kehityksestä johtuen mediakasvatuksen tilassa ja kehityksessä on ollut alueellisia eroja. Esimerkiksi David Buckingham (2003, 6) näkee mediakasvatuksen syntyhetkeksi Britanniassa vuoden 1933 ja Leavisin ja Thompsonin kirjan *Culture and Environment: The Training of Critical Awareness* julkaisemisen. Kotimaisesta näkökulmasta Kupiainen, Sintonen ja Suoranta (2007, 3) tulkitsevat suomalaisen mediakasvatustyön alkaneen 1800-luvun lopulla.

Mediakasvatus on Suomessa kulkenut myös monilla eri nimillä. 1960-luvulla puhuttiin audiovisuaalisesta kasvatuksesta ja joukkotiedotuskasvatuksesta, 70-luvulla olivat joukkotiedotus- ja viestintäkasvatus termeinä rinnakkain, viestintäkasvatus jatkoi 90-luvulle saakka, jolloin sen rinnalle tuli termi mediakasvatus, joka on vallalla vielä tänä päivänä (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 23). Terminologia voi hämätä ja olla sekavaa vieläkin, vakiintuneita ja yleisesti hyväksytyjä termejä saati määritelmiä ei ole vielä saatu sovittua. Välineiden ja ilmaisutapojen kehittyminen on muokannut mediakasvatusta ja nämä ovatkin kulkeneet käsi kädessä (Kupiainen & Sintonen 2009, 26 - 27).

Jos mediat ja mediakasvatuksen nimitykset ovat vuosien saatossa vaihtuneet, ovat myös mediakasvatuksen tavoitteet olleet erilaisia eri aikoina. Kotilainen ja Kivikuru (1999, 16 - 28) jakavat mediakasvatuksen eurooppalaiset kehityslinjat neljään päävaiheeseen ja niiden tavoitteisiin. Ensimmäistä, moralistista vaihetta leimaa hyvin kriittinen suhtautuminen joukkoviestimiin ja populaarikulttuurin sorsiminen sen ”haitallisuuden” vuoksi, kun taas ns. ”korkeakulttuurin” asemaa koetettiin pönkittää. 1950-luvun esteettinen vaihe oli jo suopeampi populaarikulttuurille ja varsinkin elokuvalla (keskittyen lähinnä elokuvakasvatukseen), mutta oli edelleen

arvottavaa ja moralistista. Mutta toisaalta kaiken mediakasvatuksen (pois lukien ehkä välineisiin painottunut) voi aina nähdä jossain määrin arvottamisena ja moralistisena.

Kriittisen tulkinnan vaiheen tavoitteena oli, kuten nimestä voi arvella, kulttuuri- ja yhteiskuntakriittinen median tulkitsija. Kriittisen tulkinnan vaiheessa porauduttiin jo syvemmälle median merkityksiin, sen *luomiin* kuviin todellisuudesta. Len Mastermanin (1991, 19, 37) mukaan media nimenomaan rakentaa subjektiivista kuvaa todellisuudesta sen sijaan, että heijastaisi siitä objektiivisen kuvan. Toki voidaan miettiä, voiko todellisuutta esittääkään objektiivisesti. Tarkoituksena on kuitenkin koulua ihmisestä median tarjoamaan todellisuuteen kriittisesti suhtautuva tulkitsija.

Neljännessä, mediakulttuurin vaiheessa, median kuluttaja, viestin vastaanottaja nähdään jo aktiivisemmassa osassa. Varsinkin moralistisessa vaiheessa viestin vastaanottaja nähtiin melko avuttomana mediaviestinnän orjana, johon median todellisuuskuva uppoaa kuin kuuma veitsi voihin ilman, että siihen itse pystyi juuri vaikuttamaan muulla kuin silmien sulkemisella. Viimeistään mediakulttuurin vaiheessa vastaanottajaa on ryhdytty pitämään tulkitsijana, valitsijana ja merkityksenantajana (Kotilainen & Kivikuru 1999, 22).

Jukka Sihvonen (2009, 221 - 222) pohtii mediakasvatuksen luonteen muuttumista suhteessa mediamaailman muuttumiseen. Sihvonen näkee mediakasvatuksen kannalta ongelmallisena erottelun ”tämän maailman” (konkreettinen todellisuus) ja ”toisen maailman” (median maailma, median luoma todellisuus) välillä. Jos aiemmin mediakasvatuksessa oli kysymys sillan rakentamisesta noiden kahden maailman välille, tulisi nyttemmin rakentaa siltaa ”tämän maailman” sisällä. Median luoma maailma on ikään kuin integroitunut ”konkreettiseen” ja ”todelliseen” maailmaan. Medialukutaidot ovat osa arkipäivää ja ”tätä maailmaa”. Silta ”tämän” ja ”toisen” maailman välillä on osittain kadottanut merkitystään, mutta se määrittelee edelleen eroa faktan ja fiktion, todellisen ja lumeen välillä. (Sihvonen 2009, 221 - 223.)

2.4 Mediakasvatuksen toimijat

Kasvatus sanana assosioituu mielissämme ehkä eniten vanhempiin ja kouluun. Mutta kuka ”kasvattaa” aikuisväestöä? Mediakasvatusta eivät tarvitse pelkästään lapset, vaan medialukutaidon hankkiminen ja ylläpitäminen on jatkuva prosessi, eikä ihmisestä sillä saralla voi tullaakaan ”valmista” (Suoranta 2004, 8). Myös aikuiset tarvitsevat mediakasvatusta, eikä pelkästään sen teknistä puolta, vaan myös analyyttistä. Kuinka siis tavoittaa aikuisväestö? Entä riittääkö koulu ja koti lasten ja nuorten mediakasvatuksen areenoiksi? Media on, kuten aiemmin on mainittu, läsnä miltei joka hetkessä. Eikö mediakasvatuksen tulisi siis pyrkiä olemaan läsnä mahdollisimman laajalla kentällä?

Vaikka mediakasvatusta käsittelevät teokset, varsinkin käytännön oppaat, tuntuvat keskittyvän lähinnä koulumaailmaan, muistutellaan välistä myös alan muista mahdollisista toimijoista. Buckingham (2003, 99 - 101) näkee mediakasvatuksessa ainakin neljä mahdollista koulun ulkopuolista toimijaryhmää: ”yhteisötyö” (community work), kirkot (churches), ”itsenäiset aktivistiryhmät” (independent activist groups) ja vanhemmat (parents). Kirjastoa harvemmin mediakasvattajana mainitaan, ellei kirjoittaja itse satu olemaan kirjastoalan toimija.

Muiden muassa Buckingham (2003, 89 - 93) sekä Kotilainen & Hankala (1999, 48 - 52) näkevät tärkeänä, että mediakasvatus näkyisi koko opetussuunnitelman laajuudelta. Eikö olisi yhtä tärkeää, että mediakasvatus näkyisi myös koko elämän laajuudelta? Mutta kuinka sitten tavoittaa aikuisväestö?

Kouluikäisten mediakasvatus on tavoitavuuden kannalta helpompaa, kun koko ikäryhmä tavoitetaan kerralla. Ongelma onkin siinä, kuinka medialukutaidon vaaliminen saataisiin jatkumaan koulutuksen jälkeen; mediamaailma muuttuu jatkuvasti ja menee kyllä menojaan kyselemättä ihmiseltä, pysyykö tämä mukana. Jos ihminen ei itse aktiivisesti hae tietoa, niin ei häntä kotiovellekaan tulla mediakasvattamaan. Tästä voi olla seurauksena yhteiskunnan kahtiajakautuminen ”mediaosaajiin” ja ”mediasyrjäytyneihin”. Syrjäytyminen ja epätasa-arvo voivat olla todellisia uhkia teknologisoituvassa maailmassamme. Tilannetta voisi miettiä ”perinteisen”

lukutaidon kannaltakin. Arkisten asioiden hoitaminen olisi melko haastavaa ilman luku- ja kirjoitustaitoa. Voisikin kysyä, kuinka selviäisit median pyörittämässä maailmassa, informaatioyhteiskunnassa, ilman median luku- ja kirjoitustaitoja?

2.5 Mediakasvatus kirjastossa

Mediakasvatuksen käsite kirjastossa voi olla monitulkintainen. Käytännön mediakasvatustyö voi olla piiloutunut osaksi vakiintuneita työmenetelmiä ja kun sittemmin on ryhdytty puhumaan mediakasvatuksesta, on uusi termi voinut hämätä ja ei välttämättä ole tiedostettu, että mediakasvatusta itse asiassa on tehty kirjastossa jo kauan. (Sallmén 2009b, 11 - 12). Sallmén (2009b, 11 – 12) listaa kirjaston mediakasvatukseksi muun muassa kirjavinkkaukset, satutunnit, lukemaan innostamisen, tiedonhaun opetuksen ja niin edelleen. Esimerkiksi kirjavinkkausta on Suomen kirjastoissa harrastettu 1990-luvulta lähtien (Heikkilä 2008) ja satutunteja vuodesta 1909 (Mäkelä 2002, 10). Tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetusta on jossain muodossa tehty kirjastoissa jo pitkään. Mediakasvatus ei tosiaan siis ole mikään uusi asia kirjastossakaan, vaikka se joskus sellaiseksi ehkä mielletäänkin.

Kuten jo aiemmin tuli ilmi, mediakenttä elää jatkuvasti ja se edellyttää myös mediakasvatukselta uudistumista. Näin on myös kirjastoissa. Sallménin (2009a, 111) mukaan ”kirjastoissa kirjallisuuteen liittyvä mediakasvatus on jo ikään kuin vakiintunut toimintamuoto”, mutta uusien sisältöjen arvottaminen ja niiden mukanaan tuomat mediakasvatukselliset haasteet voivat aiheuttaa päänvaivaa.

Sallmén jaottelee kirjastojen keskeiset mediakasvatuksen alueet viiteen osa-alueeseen. Tiedonhaku ja tiedonhallintataidot ovat vahva osa kirjaston ammattitaitoa. Sallménin mukaan yhteistyötä koulun kanssa tässä aiheessa olisi syytä parantaa, että kirjaston potentiaali voitaisiin hyödyntää mahdollisimman hyvin tiedonhaun ja tiedonhallintataitojen opetuksessa. Toinen osa-alue on uudet lukutaidot. Perinteisen lukutaidon vaaliminen on ollut aina kirjaston keskeisimpiä tehtäviä. Sallmén linjaa, että uusien lukutaitojen ylläpito ja tunnistaminen kuuluu myös kirjastolle. Kolmannen alueen muodostavat digitaaliset pelit ja pelaaminen. Pelaaminen on tullut mediamaailmaan ja kirjastoihin jäädäkseen, eikä pelilukutaidon vaa-

limistakaan voi kirjastossa sivuuttaa. Neljäs alue on sosiaalisen median tuntemus ja sen hyödyntäminen kirjastotyössä. Sallménin mukaan sosiaalisen median hyväksikäyttö kirjastossa voi lisätä kirjaston ja asiakkaiden välistä vuorovaikutusta. Sosiaalinen media voi olla myös hyvä tiedotus- ja markkinointikanava. Viides osa-alue on tekijänoikeudet. Tekijänoikeuksien hallitseminen on osa vastuullista toimimista myös internetissä, samoin kuin muissa medioissa. (Sallmén 2009b, 15 - 21.)

Myös kirjaston vastuun mediakasvatuksen kentällä voi tulkita eri tavoin. Kirjastolaissa ei kirjastoa suoraan veloiteta mediakasvatukseen ja juuri tähän vedotaankin usein, jos mediakasvatusvastuuta koetetaan sivuuttaa (Sallmén 2009a, 104 - 105). Kirjastolain toisessa pykälässä kuitenkin sanotaan: ”Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen.” (L 4.12.1998/904). Sanaa mediakasvatus ei mainita, mutta eikö esimerkiksi kansalaisvalmiuksien kehittämiseen tuo mediakasvatus myös kuulu? Myös kirjaston tehtävänä on kansalais- ja tietoyhteiskuntavalmiuksien, sosiaalisen vahvistumisen ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen mediakasvatuksen keinoin (Sallmén 2009a, 105). Myös kirjastostrategia 2010 linjaa: ”Yleinen kirjasto on perusopetuksen ohella julkishallinnon tärkein tapa toteuttaa tietoyhteiskunnan kansalaisuuden perusedellytykset.” (Kirjastostrategia 2010, 6). Jos mediakasvatuksen päämääränä on kehittää tietoyhteiskunnan kansalaistaitoja, voi mediakasvatuksen tällöin nähdä kuuluvan myös yleisille kirjastoille.

Kirjastot olisivat sikäli luonteva paikka aikuisväestönkin mediakasvatukselle, että ne ovat kaikille avoimia. Ongelmana ovat tietysti resurssit ja kirjastolaisten mahdolliset kielteiset asenteet mediakasvattajana toimimiseen. Kaikkia ei tietenkään voisi tavoittaa, mutta asiasta kiinnostuneet voisivat saada koulutusta.

Buckinghamin (2003, 99 - 101) jaottelun mukaan kirjasto menisi ehkä helpon yhteisöjen mediakasvatustyön sarakkeeseen, vaikka hankala kirjastoa voi ollakin lokeroita. Sen sijaan, että kirjasto olisi mediakasvatuksessa itsenäinen toimija, tuntuu haastattelujeni pohjalta siltä, että kirjasto on enemmänkin yhteistyökump-

pani muille mediakasvatuksen toimijoille. Kirjasto tukee esim. koulujen mediakasvatustyötä ja tekee nimenomaan *yhteistyötä*, mutta varsinainen itsenäinen, hyvin suunniteltu, tavoitteellinen ja tarkoituksenmukainen mediakasvatustyö kirjastoista usein puuttuu.

3 TEHTÄVIEN ASETTELU

3.1 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää teemahaastattelujen kautta, *mitä mediakasvatus kirjastoissa on*. Tarkentavina kysymyksinä pyrin selvittämään, miten kirjaston työntekijät määrittelevät mediakasvatuksen, mitä käytännön toimintaa mediakasvatukseen kirjastossa sisältyy ja kuinka mediakasvatusta varsinaisesti tehdään. Pyrin myös selvittämään, kuinka tärkeänä kirjastot näkevät mediakasvatuksen osana kirjastotyötä ja kuinka tärkeänä toimijana kirjasto itsensä näkee mediakasvatuksen kannalta. Kyse oli siis paljolti mielipide- ja asennekysymyksistä. Voisikin oikeastaan kysyä, miten mediakasvatus yleisissä kirjastoissa nähdään. Kirjastojen ajatuksia mediakasvatuksesta ei liiemmin ole tutkittu. Aihe on ajankohdainen; mediamaailman muutosten myötä kirjastot ovat joutuneet uuden haasteen eteen. Kirjastoihin on tullut ja on tulossa uudenlaisia sisältöjä, jotka luovat uusia haasteita myös mediakasvatuksellisen toiminnan suhteen. Tarkoitukseni olikin tarkastella, missä tilassa kirjastojen valmiudet, näkökulmat ja tuntemukset ovat näiden haasteiden edessä.

Sain idean opinnäytetyöhöni ohjaajani kautta Suomen kirjastoseuran mediakasvatushankkeen koordinaattorilta Pirjo Sallménilta. Sallmén ehdotti alun perin aiheeksi kirjastoa toiminnallisen medialukutaidon tarjoajana, josta lopulta muokkautui lopullinen aiheeni. Sallménin pyynnöstä tarkoituksena oli myös ottaa selvää siitä, kuinka mediakasvatushankkeen aikana tuotettu Mediakasvatuskeskus Metkan materiaali kirjaston ammattilaisille on otettu vastaan. Materiaalin kohdalta haluttiin tietää, ollaanko siitä kirjastoissa tietoisia, onko sitä käytetty, mitä mahdollisuuksia materiaalissa nähtiin ja mitä mieltä materiaalista ylipäänsä oltiin. Laajemmasta näkökulmasta katsoen tiedustelin myös, mitkä ovat kirjaston työntekijöiden asenteet ulkopuolelta tulevaan materiaaliin. Suhtautumista ja mielipiteitä materiaalista on sinän-

sä hyödyllistä tutkia; mikään ulkopuolinen taho ei ole aiemmin tehnyt kirjastoille tämän kaltaista valmista materiaalia ja ikään kuin käytännön opasta. Tuloksista voidaan saada viitteitä siihen, kuinka ulkopuolisen kirjastoille tuottamaan materiaaliin suhtaudutaan ja millaisia mahdollisuuksia sellaisessa nähdään.

3.2. Mediakasvatuskeskus Metka ry

Mediakasvatuskeskus Metka ry (entiseltä nimeltään Elokuva- ja televisiokasvatuksen keskus, ETKK) on valtakunnallinen, pedagogisesti suuntautunut mediakasvatukseen erikoistunut järjestö. Metkan tavoitteena on edistää lasten ja nuorten mediakasvatusta, eritoten elokuvan ja liikkuvan kuvan alueella. Toiminta painottuu toiminnalliseen mediakasvatukseen, lasten itse tekemään kulttuuriin ja mediatuottamiseen. Metka tuottaa mm. erilaisia mediakasvatuksen oppimateriaaleja ja opetuskokonaisuuksia, järjestää alan koulutusta ja julkaisee Peili-lehteä. Metka on perustettu vuonna 1958. (Mikä Metka?, 2007.)

3.3 Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille

Metka ry julkaisi tammikuussa 2010 internetsivustollaan opetuskokonaisuuden ”Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille – suunnitelmia mediatunneille ja mediavinkkaukseen”. Opetuskokonaisuus sisältää 40 suunnitelmaa mediatunneille ja mediavinkkaukseen, joiden aiheina ovat tietokone ja internet, pelit, elokuvat, aikakauslehdet ja näihin liittyvä toiminta. Suunnitelmissa pohditaan myös tekijänoikeuksia ja sosiaalista mediaa. Mediatunnit (18 kpl) ovat suunnitellulta kestoaltaan noin 30 - 45 minuuttia ja tarkoitettu 3 - 6-vuotiaille. Mediavinkkaukset (22 kpl) kestävät puolesta tunnista tuntiin ja ovat suunnattu 7 - 12-vuotiaille. (Pälvimäki & Perälä 2010, 3 - 4.)

Materiaalin tavoitteena on antaa uusia toimintaideoita ja kehittää kirjaston työntekijöiden valmiuksia toiminnallisen mediakasvatuksen alueella. Materiaalit pyrkivät kehittämään lasten medialukutaitoa ja omaa mediatuottamista sekä toimimaan

median parissa turvallisesti ja monipuolisesti. Metka on tuottanut materiaalin yhteistyössä Aikakausmedian ja Suomen kirjastoseuran kanssa. Rahoitus materiaalin tuottamiseen on tullut opetusministeriöltä ja se on osa kyseisen ministeriön Lapset ja media -hanketta. (Pälvimäki & Perälä 2010, 3.)

3.4 Mediakasvatushanke

Mediakasvatusmateriaalin taustalla on Suomen kirjastoseuran hallinnoima ja opetusministeriön rahoittama mediakasvatushanke. Hanke alkoi vuonna 2006 nimellä Uimarengas mediatulvaan - kirjastosta. Sitä seurasi vuosien 2007 ja 2008 aikana Superkirtsin mediakasvatushanke. (Sallmén 2010.) Uimarengas mediatulvaan -hankkeessa kirjastoammattilaisia koulutettiin mediakasvatukseen (Salo 2008, 26). Superkirtsin mediakasvatushankkeessa keskityttiin kirjaston ja koulun yhteistyöhön sekä pyrittiin saamaan kirjaston mediakasvatustarjontaa esille. Tavoitteena oli myös saavuttaa eritoten 7 - 8-vuotiaita lapsia mediakasvatuksen merkeissä. Superkirtsin jälkeen hanke sai nimen Lapset, media ja kirjastot. Uuden hankkeen aikana jatkettiin kirjastoammattilaisten kouluttamista ja perehdyttämistä mediakasvatukseen. (Sallmén 2010.)

Hankkeiden aikana on mediakasvatusmateriaalin lisäksi julkaistu mm. Mediakasvatus kirjastossa -teos sekä kaksi mediakasvatusaiheista lehteä: Media lasten elämässä (2008) ja Media nuorten elämässä (2010). Lisäksi kirjastot.fi -palveluun ollaan rakentamassa kirjastoammattilaisten mediakasvatussivustoa. Lapsille tarkoitettu Okariino-nettipalvelu (<http://www.okariino.fi/>) on tällä hetkellä testausvaiheessa, sisältöä on kuitenkin jo sinnekin tuotettu. (Sallmén 2010.)

3.5 Tutkimusmenetelmät

Rajasin aihetta keskittämällä haastatteluni yhdeksään yleiseen kirjastoon. Mukana oli viisi maakuntakirjastoa, kaksi kaupunginkirjastoa ja kaksi kunnankirjastoa. Pyrin tällä saamaan mukaan hieman erikokoisia kirjastoja niin henkilökunnaltaan kuin

asiakasmääriltään. Sain Pirjo Sallménilta noin kolmekymmentä kirjastoa sisältävän ehdokaslistan mukaan otettavista kirjastoista. Lista koostui lähinnä kaupunginkirjastoista ja oli Sallménin näkemys tutkimuksen kannalta hyödyllisistä kirjastoista. Valitsin suurimman osan otokseni kirjastoista kyseiseltä listalta satunnaisotannalla ja lisäsin vielä mukaan pari pienempää kunnankirjastoa tavoitteenani tuoda mukaan hieman erilaista näkökulmaa. Valitessa haastatteluun henkilöä turvauduin kyseisen kirjaston henkilökunnan (pääasiassa tietopalvelun) mielipiteeseen sopivasta henkilöstä. Näillä valintaperusteilla pyrin löytämään erilaisia tapausesimerkkejä ja samalla asiantuntevan henkilön vastaamaan kysymyksiini.

Haastattelut olivat muodoltaan teemahaastatteluja. Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelulla oli tässä tapauksessa monia etuja esimerkiksi kyselylomakkeen käyttöön verrattuna. Kyselylomakkeella olisi toki voinut tavoittaa paljon suuremman joukon, mutta tutkimuskysymysten luonteen vuoksi kysymysten asettelu ja ymmärtäminen olisivat kärsineet. En myöskään pyri tutkimuksellani yleistettävyyteen: en pyri yksiselitteisesti selvittämään mediakasvatuksen tilaa Suomen yleisissä kirjastoissa, vaan sen sijaan pyrin nostamaan esille tapausesimerkkejä ja löytämään syitä näiden esimerkkitapauksien toimintatapojen takaa. Tähän tarkoitukseen teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä sopi paremmin kuin lomakekysely. Ongelmaksi muodostui Metkan materiaalin tutkiminen. Esimerkiksi materiaalin käyttöönotosta olisi ollut hyvä saada tietoa laajemmalta kentältä (toisin sanoen otoksen olisi ollut hyvä olla suurempi). Päädyin kuitenkin tässäkin pyrkimään laadulliseen tutkimukseen. Päätökseen vaikutti myös materiaalin tuoreus; se julkaistiin tammikuussa 2010 ja aloitin haastattelujen teon saman vuoden toukokuussa. Epäilen, että materiaaliin ei olisi noin lyhyessä ajassa vielä ehditty laajemmalti reagoimaan. Sen sijaan mielipiteitä ja kokemuksia saattoi haastattelujen kautta saadakin esiin. Laajempaa kyselytutkimusta ei siis vielä muutaman kuukauden kuluttua materiaalin julkaisemisesta olisi ollut järkevää suorittaa, mutta laadullisia näkökulmia voitiin kuitenkin jo tavoittaa. Käyttämäni teemahaastattelurunko löytyy liitteenä numero 1.

Koska tutkimuskysymykseni ovat luonteeltaan hankalasti eroteltavia, osittain päällekkäisiä ja odotin vastauksista paljolti erilaisia, päädyin pääasiallisesti kvalitatiivi-

seen tutkimusotteeseen. Aineiston määrällisestä analysoinnista ei olisi juurikaan ollut apua etsiessäni vastauksia tutkimuskysymyksiini. Päädyin kuitenkin käyttämään osittain myös kvantitatiivisia menetelmiä aineiston ja tulosten havainnollistamiseen. Itsenäistä tutkimuksellista arvoa näillä numeerisilla tulkinnoilla ei kuitenkaan juuri ole, mutta ne toivon mukaan tukevat kvalitatiivista analysointia.

Haastattelut suoritin kunkin kirjaston omissa tiloissa touko-marraskuussa 2010. Tallensin haastattelut sanelimella ja litteroin ne sittemmin tekstinkäsittelyohjelmaan. Varsinaisen aineistojen analyysin suoritin näistä litteroinneista.

Maakuntakirjastoista haastatteluihini valikoituivat lopulta Kuopion kaupunginkirjasto, Vaasan kaupunginkirjasto (josta haastatteluun osallistui kaksi henkilöä), Seinäjoen kaupunginkirjasto, Tampereen kaupunginkirjasto sekä Hämeenlinnan kaupunginkirjasto. Kaupunginkirjastoista mukana olivat Lapuan kaupunginkirjasto ja Espoon Kirjasto Omena. Kunnankirjastoja edustivat Pirkkalan ja Lempäälän kunnankirjastot.

3.6 Vastaajien taustatietoja

Vastaajista kolme oli työnimikkeeltään kirjastonhoitajia, kolme lasten ja nuorten osaston johtajia, yksi erikoiskirjastonhoitaja, yksi projektisuunnittelija, yksi pedagoginen informaatikko ja yksi johtava informaatikko. Vastaajien keski-ikä oli noin 47 vuotta. Kaikilla haastatelluilla oli akateeminen koulutustausta, seitsemällä vastaajista oli ylempi korkeakoulututkinto ja kahdella alempi korkeakoulututkinto. Keskimäärin vastaajat olivat työskennelleet kyseisessä kirjastossa noin 8,9 vuotta, pisimpään samassa kirjastossa ollut vastaaja oli ollut kirjastossaan töissä 23 vuotta, kaksi vastaajaa oli ollut kirjastossaan noin yhden vuoden.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu joitain asiakasmääriä ja henkilökuntaa kuvaavia lukuja haastatelluista kirjastoista. Tiedot kattavat kyseisen kunnan jokaisen kirjaston, eivätkä pelkästään haastattelussa mukana ollutta yksikköä. Tarkoitukse-

na on havainnollistaa kunnallisia eroja asiakasvolyymissä ja henkilökunnan määrässä.

Taulukko 1. Kirjastojen asiakasmääriä ja henkilötyövuosia kuvaavia tietoja vuodelta 2009. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot 2010)

Kunta	Fyysiset käynnit	Verkkokäynnit	Lainaaja	Henkilötyövuodet yhteensä
Espoo	2 709 993	1 286 807	95 441	240,4
Hämeenlinna	768 606	2 249 263	27 381	59,7
Kuopio+Karttula	1 303 127	352 659	43 492	88,1
Lapua	118 804	28 061	5 513	11,5
Lempäälä	166 896	339 667	4 885	14
Pirkkala	174 580	278 320	7 608	13
Seinäjoki	424 762	917 386	28 428	51,97
Tampere	2 544 563	3 725 922	90 462	213,83
Vaasa	641 460	1 770 179	24 293	70,26

4 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Käytetyt lyhenteet

Käytän tässä tutkimuksen tuloksia esittelevässä ja johtopäätöksiä osoittavassa osiossa haastattelemistani kirjastojen edustajista lyhenteitä K1 - K9 seuraavan mukaan:

- K1: Hämeenlinnan kaupunginkirjasto
- K2: Kuopion kaupunginkirjasto
- K3: Lapuan kaupunginkirjasto
- K4: Lempäälän kunnankirjasto
- K5: Espoon kaupunginkirjasto, kirjasto Omena
- K6: Pirkkalan kunnankirjasto
- K7: Seinäjoen kaupunginkirjasto
- K8: Tampereen kaupunginkirjasto
- K9: Vaasan kaupunginkirjasto.

Tarkemmat tiedot haastatteluista löytyvät lähdeluettelosta.

4.2 Yleisesti haastateltujen kirjastojen mediakasvatustilanteesta

Tutkimuksessa tuli ilmi, että eri kirjastoissa oltiin hyvinkin eri tilanteissa, valmiuksissa ja vaiheissa mediakasvatuksen suhteen. Tilanteiden arviointia ja verrattavuutta toisiinsa vaikeutti eritoten hankala terminologia. Jokaisella haastateltavista oli oma käsityksensä mediakasvatuksesta ja siitä, mitä se sisältää. Toiset näkivät mediakasvatuksen kirjastossa hyvin laaja-alaisena toimintana, joka liittyy lähes kaikkeen kirjaston toimintaan lähtien aina aineistonvalinnasta ja asiakastyöntekijä-kohtaamisesta. Toinen ääripää pitäytyi suppeammassa käsityksessä

mediakasvatuksesta ja luki siihen kuuluvaksi lähinnä spesifit mediatunnit ja mediavinkkaukset. Tietyllä tavalla kaikki käsitykset ovat tietysti oikeita, ne ovat subjektiivisia näkemyksiä omasta työpaikasta ja omasta tilanteesta. Monille haastateltavista päänvaivaa aiheutti kuitenkin juuri aiheen jäsentymättömyys omassa työssä. ”Pitäisi pienenä tiiminä miettiä, että mitä se (mediakasvatus) on, mitä se olisi ja kuinka sen toteuttaisi” (K7). Samansuuntaisia ajatuksia oli miltei jokaisessa haastatellussa kirjastossa. Yhdessä kirjastossa (K9) aihetta oli jo mietittykin pienellä työryhmällä, mutta kovin tarkkoihin toimenpidesuunnitelmiin ei ollut päädytty.

Mediakasvatuksesta oli kyllä puhuttu jossain määrin jokaisessa tutkimuksen kirjastoista. Vähimmillään aihetta ei ollut ehditty miettimään muuten kuin ”että sitä pitäisi ruveta tekemään” (K2), toisaalla taas aiheeseen oli paneuduttu jo hieman syvemmällekin. Selkeää ja auki kirjoitettua visiota ja suunnitelmaa ei kuitenkaan yhdessäkään kirjastossa ollut, matkalla sinne päin tosin oltiin ja esimerkiksi kirjaston strategiassa saatettiin puhua medialukutaidon edistämisestä (K7), mediakasvatusta koskevia ja sitä pohtivia projekteja oli menossa (K1 & K8) ja aihetta kyllä pohdittiin yleisestikin. Mediakasvatukseen oli siis herätty ja sen tarve tiedostettu, syvällisempi pohdinta oli työn alla tai vähintään tulossa eteen, mutta mitään ”valmista pakettia” ei yhdestäkään tutkimuksen kirjastoista vielä löytynyt. Täytyy kuitenkin muistaa, että mediakasvatus elää ja muuttuu jatkuvasti, varsinaisesti valmista tuskin pystyy tulemaankaan.

Se, minkälaisena ja kuinka laaja-alaisena toimintana mediakasvatus nähtiin, vaikutti myös mediakasvatuksen suuntaamisen ja tarjoamisen kohteisiin kyseisessä kirjastossa. Yleisin mediakasvatuksen kanava oli ehdottomasti kouluyhteistyön kautta tapahtuvat vierailut, tapahtumat ja koulutukset puolin ja toisin. Tätä kautta tapahtuvaa mediakasvatusta oli jokaisessa kirjastossa. Tässä tapauksessa puhun mediakasvatuksesta sen laajemmassa käsityksessä, johon luetaan mm. kirjavinkkaukset ja kirjastonkäytön opetus (Sallmén 2009b, 11 - 12). Kouluyhteistyön kautta tavoitettiin siis lapsia ja nuoria. Kolme kirjastoa (K2, K4 & K6) ilmoittikin, että sillä hetkellä mediakasvatusta suunnattiin vain lapsille ja nuorille. Loput kuusi kirjastoa ilmoittivat antavansa mediakasvatusta myös muille ikäryhmille. Jos mediakasvatus nähtiin hyvin laajana ja jopa olevan ”kaikkien aineistojen ytimessä,

... kaikkien toimintojen ytimessä, se on sellainen punainen lanka tavallaan” (K5), nähtiin mediakasvatuksen kohderyhmä myös hyvin laajana, koskettaen jokaista kirjaston asiakasta.

Nekin kuusi kirjastoa, jotka suuntasivat mediakasvatusta myös aikuisväestölle, painottivat työtä kuitenkin lasten ja nuorten puolelle. Osa tästä selittyy sillä, että kahta lukuun ottamatta kaikki haastatellut työskentelivät lasten- ja nuortenosastoilla. Haastatelluilla ei kaikilla ollut varmaa tietoa, kuinka muilla osastoilla tai muissa tiimeissä oli asiaan suhtauduttu. Jos tietoa muiden osastojen mediakasvatustoiminnasta ei ollut, oli syytä olettaa, että ainakaan suurempaan ääneen asiasta ei ollut puhuttu eikä aiheen kannalta suurempia projekteja ollut muilla osastoilla ollut. Jotkin haastateltavat toki tiesivät kertoa myös oman osastonsa ulkopuolisesta mediakasvatustyöstä.

Toinen syy, miksi mediakasvatus oli painottunut lapsiin ja nuoriin oli tavoitettavuus. Vaikka kaikkia asiakkaita pidettiin tärkeinä, nähtiin kouluyhteistyössä yksi suuri syy painotukseen: ”se on keino tavoittaa koko ikäluokka” (K9). Tällaisella toiminnalla päästään tietysti ideaalitalanteeseen sikäli, että tavoitetaan myös ne, jotka eivät välttämättä ”vapaaehtoisesti” osallistuisi tämänkaltaisiin tilaisuuksiin. Vaarana ja ongelmana muun kuin koulun kautta toimimisen kannalta nähtiinkin juuri se, että paikalle ”koulutuksiin” tai muihin vastaaviin tilaisuuksiin tulevat vain ne, jotka ovat asiasta jo valmiiksi kiinnostuneita ja joilla jo on hyvä tietotaito-taso. Yleistää tätäkään ei toki voine.

Kouluyhteistyö on sinänsä myös hyvin luonnollinen väylä kirjaston mediakasvatustyölle. Monet mediakasvatuksen toimintamuodot ovat olleet arkea koulun ja kirjaston yhteistyössä jo ennen kuin sanaa mediakasvatus laajemmin viljeltiin. Aikuisväestön tavoittaminen ja heille suunnatun mediakasvatustyön toteuttaminen voi olla haasteellista jo senkin takia, ettei sille löydy samanlaista pohjaa, jolle rakentaa.

4.3 Rooli ja yhteistyötahot

Kysyttäessä kirjaston roolista mediakasvatuksen kentällä kaikki haastateltavat olivat pitkälti samoilla linjoilla. Mediakasvatus nähtiin myös kirjaston asiana ja mediakasvatus sinänsä tärkeänä aiheena, mutta varsinaista vetovastuuta kansalaisten mediakasvatuksesta ei haluttu ottaa. Yleisesti myönnettiin, ettei aihetta voi asettaa vain jonkin yksittäisen tahon harteille. Koulu ja koti nähtiin kuitenkin tärkeimpinä vastuunkantajina. Kirjaston rooli nähtiin hyvin pitkälti koulun työn tukijana, toisaalta myös ”kolmantena tilana” koulun ja kodin rinnalla:

Koulussa se (mediakasvatus) on ehkä vähän semmosta formaalimpaa, joskin siellä sitten yritetään tuoda sitä nuorisokulttuuria siihen mediakasvatukseen mukaan myös. Sit taas kodeissa musta tuntuu, että on ehkä kuitenkin semmoset suojelupyrkimykset enemmän pinnalla. ... Ehkä se kirjaston paikka on siinä sit niin kuin avata niitä eri medialähteitä, ikään kuin sitä manipuolisuutta, mitä on. (K8)

Mediakasvatus nähtiin yleisesti tärkeänä asiana. Näkemys kirjaston tärkeydestä mediakasvatuksen tarjoajana hieman vaihteli, mutta yhtä mieltä oltiin siitä, että jokin rooli kirjastollakin tällä kentällä on.

...mutta ihan vaikka meillä ei olis yhteistyötä yhtään koulun tai kotien kanssa, niin koska meillä on nämä kaikki välineet, niin kyllä se meille kuuluu. Mutta ei sitä nyt sillä lailla voi sanoo, että se kuuluu jollekin taholle vain. (K5)

Myönnettiin, että asia kuuluu myös kirjastolle, mutta muistutettiin, ettei vastuu ole yksin kirjaston ja että kirjaston työ on paljon muutakin.

*”Se on tärkeätä työtä, mutta että se ei oo sitä meidän peruspalvelua” (K6)
 ”...yks ihan tärkeä juonne, mutta semmonen, joka kulkee siinä työssä koko ajan mukana, mutta ei sitten taas ehkä sen enempää” (K4)*

Yhdeksi suureksi ja yleiseksi ongelmaksi aiheeseen liittyen nousi mediakasvatuksen jäsentymättömyys ja suunnitelmallisuuden puute. Oma rooli ei kuitenkaan ollut tarkemmin selvillä. Tarve mediakasvatukselliseen toimintaan tiedostettiin ja asia nähtiin tärkeänä, mutta varsinainen oma ”vastuualue” oli hyvinkin epäselvä. Paris-

sa kirjastossa (K1 & K6) nousi esiin myös koulu yhteistyön puutteellisuus tällä saralla. Vaikka yhteistyö koulun kanssa saattoi ollakin muuten hyvää ja yhteistyösopimukset laadittu, ei kirjastossa kuitenkaan välttämättä oltu oikein perillä, mitä ja millaista mediakasvatustyö koulussa on. Tällöin myös oma rooli suhteessa kouluun oli kateissa.

Yhteistyötahoista koulu nähtiin selkeästi tärkeimpänä. Yhteistyön ja pääkohderyhmän välinen suhde ikään kuin ruokkii toisiansa. Kirjaston mediakasvatuksen perinteisemmät menetelmät, kuten kirjavinkkaukset, kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetukset yms. on ehkä totuttu tekemään koulu yhteistyön kautta. Tätä kautta lapset ja nuoret ehkä nousevat (ainakin ajankäytöllisesti ja saavutettavuutta ajatellen) pääkohderyhmäksi mediakasvatustyössä. Lapset ja nuoret tavoittaa kätevästi koulu yhteistyön kautta, ja ympyrä on valmis. Koulu yhteistyön yhdeksi hyväksi puoleksi nostettiin se, että sitä kautta pystyy tavoittamaan koko ikäryhmän (K6, K8 & K9).

Peruskoulun lisäksi nostettiin esiin seuraavia yhteistyötahoja:

- toiset kirjastot (K1, K5 & K6)
- mediakasvatuskoulutusta järjestävät tahot (esim. Mannerheimin Lastensuojeluliitto) (K1)
- toisen asteen koulut (K2 & K9)
- esikoulu, päiväkodit, perhepäivähoito (K5 & K9)
- kulttuuritoimi (K5 & K7)
- nuorisotoimi (K5 & K7)
- lasten ja nuorten kulttuurikeskus (K1)
- kaupungin mediapedagogi (K8)
- ideana yhdistykset (K4)
- asukaspuistot (K5)
- äiti-lapsi -kerhot (K5 & K9)
- paikallislehdet (K7)
- kansalaisopisto (K7)
- Yleisradio (K8)

4.4 Tavoitteet

Koska varsinaisia auki kirjoitettuja suunnitelmia tai visioita haastatelluissa kirjastoissa ei mediakasvatuksen saralla ollut, ei myöskään virallisia tavoitteita ollut listattuna. Neljässä kirjastossa (K2, K4, K6 & K7) ei tavoitteita ollut vielä mietitty. Muissa kirjastoissa tavoitteiksi listattiin laadukkaan ja hyvän aineiston tarjoaminen (K3), lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen (K5), tiedonhaun ja informaatiolukutaidon tukeminen (K1), tietoyhteiskunnassa selviämisen tukeminen (K1), mahdollisimman hyvä tavoitavuus (K9) ja mediakasvatuksen sisällyttäminen jokapäiväiseen arkeen (K8).

Varsinaisia vastuuhenkilöitä ei mediakasvatukselle ollut yhdessäkään haastattelijan kirjastoista asetettu. Epävirallisempia ryhmiä tai henkilöitä joille mediakasvatuksen katsottiin kuuluvan kuitenkin esiintyi. Mediakasvatuksen saatettiin kokea olevan pitkälti esimerkiksi aiheeseen liittyvän projektin (K8) tai yhden tiimin (K1) asia. Tällaisessa henkilöitymisessä nähtiin kuitenkin uhkia: mediakasvatus voi uhkakuissa jäädä kokonaan esimerkiksi yhden projektin harteille, jolloin sen siirtyminen jokapäiväiseen hyllyjen välissä tehtävään työhön vaarantuu. Jos mediakasvatus nähdään laajana koko kirjastotyön laajuuden kattavana ”punaisena lankana”, eikö se silloin kuulu myös jokaiselle kirjaston työntekijälle?

4.5 Toiminnan muodot

Haastateltujen osittain eriävät käsitykset mediakasvatuksen määritelmistä vaikutti vastauksiin myös mediakasvatuksen toiminnanmuotoja koskevissa kysymyksissä. Asian laveammin ajattelevat listasivat kirjastonsa mediakasvatustyön lähtevän juuri esimerkiksi aineistonvalinnasta (K3, K5, K7, K8 & K9). Kaikissa kirjastoissa tuli ilmi kirjaston ehkä perinteisempiä mediakasvatusmenetelmiä, kuten kirjavinkkausta, tiedonhaun opetusta, satutunteja ja kirjastonkäytön opetusta. Tässä kohti noussekin jälleen esiin mediakasvatuksen monet tulkinnat: tällaisia ”perinteisiä” menetelmiä ei välttämättä mediakasvatuksena ole totuttu näkemään, ovathan nämä työmuodot olleet olemassa ja toiminnassa kirjastossa jo ennen kuin mediakasva-

tus terminä on vallannut alaa. Toisinaan (K2 & K4) mediakasvatus saatettiin nähdä ehkä turhankin suppeana, eikä perinteisiä menetelmiä ehkä niin hanakasti mediakasvatukseksi luettu.

Vaikka jossain haastatelluista kirjastoista saatettiin kokea, ettei mediakasvatusta ollut juurikaan perinteisten tapojen lisäksi harrastettu, saatettiin aiheesta puhua ikään kuin vahingossa. Kirjavinkkauksen yhteydessä on voitu puhua vaikkapa tv-sarjoista, ikärajoista, peleistä, elokuvista, kirjoihin liittyvästä materiaalista tai internetsivustoista. Suunnitelmallista tällainen ei kuitenkaan ollut. (K6.)

Aikuisille suunnattua tai kaikille avointa mediakasvatusta oli tehty kuudessa kirjastossa. Tällainen tarjonta oli kuitenkin melko teknologispainotteista, oli ollut tietokoneen- ja matkapuhelimenkäytön opetusta (K3) ja käyttökeskeistä opastusta sosiaaliseen mediaan (K1). Voitiin kokea, että nuoret osaavat teknisen puolen esimerkiksi tietokoneen ja internetin eri palveluiden käytöstä, mutta tarvitsivat ohjausta ”siinä, että miten sitä kannattaa käyttää ja minkälaista problematiikkaa siihen liittyy” (K1). Samassa kirjastossa ”aikuisten kanssa ... voidaan ensin perehtyä, että mikä se väline on ja kuinka sitä käytetään”. Toisaalla aikuisväestön kohdalla oltiin huolissaan muustakin kuin teknisestä osaamisesta: ”mä en tarkota semmosta teknistä taitoa, vaan ... sitä, että miten koukuttavaa se (internet) on ja miten helposti voi tulla riippuvaiseks ja miten tulee huijatuks ja rikotaan netikettä ja ei oo minikäänlaisia tapoja” (K5).

Varsinaista mediavinkkausta oli toteutettu kahdessa kirjastossa. Toisessa näistä oli ollut KuMuKi (kuva-musiikki-kirja) -vinkkausta (K1) ja toisessa kirjastossa puhuttiin mediavinkkauksesta (K9). Pelien esittelyä tai vinkkausta oli tulossa yhteen kirjastoon (K3). Kahdessa kirjastossa (K4 & K6) haaveiltiin mediatyöpajan tyyppisistä toiminnallisen mediakasvatuksen työtavoista. Yhdessä kirjastossa mediatyöpaja oli tulossa (K9). Toiminnallinen mediakasvatus, missä opitaan nimenomaan käytännön ja tekemisen kautta, nähtiin tärkeänä ja mediakasvatusta haluttiin kehittää entistä toiminnallisempaan suuntaan esimerkiksi juuri mediatyöpajan kaltaisten toiminnanmuotojen avulla.

Muita mediakasvatuksen toimintamuotoja ja aihealueita, joita haastatelluissa kirjastoissa oli ollut esillä:

- kuvanlukutaidon opetus (K4)
- informaatiolukutaidon opetus (K1)
- lähdekriittisyyden ja lähteiden vertailun opetus (K1)
- ikärajasuositusten noudattaminen ja niistä keskustelu (K3)
- netiketin opetus (K5 & K7)
- mediakasvatusmateriaalin (esim. lehtien tai korttien) jakaminen asiakkaille (K3)
- ”mediakorteilla” pelaaminen (K1)
- eri medioiden erojen pohtiminen (K5)
- tutustumismatkoja nuorten yhteisöllisiin nettipalveluihin (vanhemmille) (K8)
- mangatyöpaja (K6)
- lehtityöpaja (K6)
- aineiston esittelyä (K9)
- lukudiplomi (K1)
- erilaiset tapahtumat (K1, K7, K8 K9).

Yhdessä kirjastossa oli myös alustavissa suunnitelmissa eräänlainen vertaisoppimiseen tähtäävä yhteistyö toisen lähialueen kirjaston kanssa (K1). Henkilökuntaa vierailisi toistensa työpaikoilla seuraamassa, kuinka esimerkiksi erilaisia ryhmätapahtumia järjestetään. Jälkeenpäin sitten keskusteltaisiin esille tulevista asioista ja esimerkiksi ongelmista sekä siitä, kuinka niitä on pyritty tai voitaisiin pyrkiä voittamaan.

Suunnitelmissa tai haaveissa oli myös:

- uuden verkkokirjaston käytön opettaminen, jonka kautta kurkistuksia sosiaaliseen mediaan (K1)
- digitarinan hyödyntäminen (K1)
- virtuaaliopetusta esim. yhteistyössä yläkoulujen kanssa (K5).

4.6 Kirjastojen itsearviointi ja ongelma-alueet

Yleisesti ottaen haastatelluissa kirjastoissa ei oltu tyytyväisiä omaan mediakasvatukseen. Kirjaston perinteiset mediakasvatustoiminnot olivat kyllä hallussa, mutta uudemmat välineet, sosiaalinen media ja varsinainen toiminnallinen mediakasvatus nähtiin ongelma-alueina. Ongelmana koettiin myös mediakasvatuksen jäsentymättömyys: ei oltu selvillä omasta roolista, eikä siitä, mikä oikeastaan on kirjaston tehtävä. Mediakasvatuksen konkretisointi ja suunnitelmallisuus koettiin puutteellisena. Kirjaston roolin selkeyttäminen nousi selkeästi esille.

Jäsentymättömyyteen liittyi myös toimintatapojen satunnaisuus ja vakiintumattomuus. Selkeä suunnitelmallisuus puuttui, joka taas teki pitkäjänteisestä ja tehokkaasta työstä miltei mahdotonta. Yhtenä vaarana nähtiin myös, että mediakasvatustoiminta jää esimerkiksi yhden projektin vastuulle ja kun projekti loppuu, eivät toimintatavat jää elämään. Suunnitelmallisuuden lisäksi vakiintuneet toimintatavat koettiin tärkeiksi onnistuneen työn edellytyksiksi.

Kirjastoissa koettiin myös riittämättömyyden tunnetta ja omien tietojen ja koulutuksen puutetta. Omat valmiudetkaan eivät siis aina olleet kunnossa. Mediakasvatuksen koulutusta haluttiinkin monessa kirjastossa lisää. Uusien sisältöjen, kuten sosiaalisen median ja pelien, tuntemusta haluttiin lisätä ja niiden koulutusta lisätä. Toisaalta haluttiin myös uusien konkreettisten toimintamuotojen koulutusta ja toimintatapojen ja sisältöjen avaamista. Kahdessa kirjastossa (K2 & K4), joissa haastatellun mukaan mediakasvatukseen ei ollut vielä paneuduttu, nähtiin ensimmäisenä prioriteettina oman koulutuksen kuntoon saattaminen. Yksi vastaaja (K7) näki koulutuksissa myös epäkohtia. Koulutuksissa voidaan edetä liian nopeasti, käydä ehkä liikaa asioita liian vähässä ajassa läpi. Ei ehkä ehditä paneutua uusiin asioihin tarvittavan syvällisesti, vaan tutustuminen jää hyvin pintapuoliseksi. Tällöin vaarana koettiin, ettei mieleen oikeastaan jää mitään, eikä koulutuksesta saa rakennuspalikoita varsinaiseen työhön.

Yhdeksi ratkaisuksi ajallisille ja tiedollisille haasteille toivottiin joko kirjaston omaa tai esimerkiksi alueellista pedagogista informaatikkoa (K6 & K7). Yleensäkin toi-

vottiin asiantuntevaa henkilöä, jonka työnkuvaan mediakasvatus selkeästi kuuluisi. Sen lisäksi, että tällainen henkilö tekisi alallaan suoraa asiakkaisiin kohdistuvaa toimintaa, toivottaisiin tältä myös kirjaston muun henkilökunnan kouluttamista. Yksi vastaaja (K6) väläytteli myös mahdollisuutta kirjaston ulkopuolisista mediakasvat-tajista, joilta kirjasto voisi hankkia palveluja ikään kuin tilaaja-tuottaja -mallilla.

Asenteetkin koettiin joissain kirjastoissa yhdeksi ongelmaksi. Asenteista puhuessa yhteen sanaan sisältyy tavallaan monia ongelmia. Samaan aikaan on kyse selke-ästi asennoitumisesta esimerkiksi siihen, onko mediakasvatus kirjaston tehtävä. Toisaalta asenteet liittyvät myös kokemukseen siitä, kuuluuko mediakasvatus omaan työnkuvaan tai jätetäänkö se esimerkiksi vain yhden projektin, osaston tai henkilön harteille.

Asennekysymyksiin vaikuttaa tietysti monet asiat. Sekava terminologia voi sinänsä jo itsestään aiheuttaa asenteita. Ei välttämättä täysin ymmärretä, mistä asiassa on kyse. Vaikka mediakasvatus olisikin tuttu aihe, voivat myös epävarmuus ja epätie-toisuus omasta osasta johtaa hylkimisreaktioon. Taustalla voi olla myös yksinker-taisesti kiire. Uuteen asiaan ei välttämättä ole aikaa tai voimia paneutua ja se jätet-tään odottamaan kiireettömämpiä aikoja.

Koulu yhteistyössä koettiin olevan puutteita joillakin tahoilla. Yhteistyö koettiin jois-sain kirjastoissa yksipuoliseksi: kirjasto antaa ja kirjastolta halutaan paljon, mutta vastinetta ei saada. Näin koettiin yhdessä kirjastossa (K6) esimerkiksi taloudelli-sella puolella; kirjaston koululuokille järjestämät projektit kustannetaan suurim-maksi osaksi kirjaston puolelta. Yhteistyötä haluttiin tiivistää myös muuten. Koulu-yhteistyönkin kohdalla esiin nousi suunnitelmallisuus. Kirjastoista tuli selviä vieste-jä, ettei ollut aivan selvillä, mitä koulujen mediakasvatustyö sisältää. Haluttiin suunnitella sisältöjä yhdessä koulun kanssa, tehdä selväksi, mitä koulu tekee ja mitä kirjasto tekee. Haluttiin myös osallistua koulun suunnitelmien tekemiseen ker-tomalla mitä tarjottavaa kirjastolla aiheesta on. Yhdessä kirjastossa (K9) olikin suunnitelmissa laittaa verkkosivuille teemapaketteja, joista koulu näkisi, mitä tarjot-tavaa kirjastolla on.

Miltei kaikissa kirjastoissa taloudelliset ja ajalliset resurssit nousivat esiin esteistä puhuttaessa. Viime vuosien taantuma oli verottanut myös kuntien ja sitä kautta kirjastojen rahallisia resursseja. Henkilökuntaa oli voitu joutua supistamaan (tai ainakaan uusien työntekijöiden palkkaamiseen ei ollut varaa) ja sitä kautta uusiin toimintamuotoihin ei välttämättä ollut aikaa perehtyä. Monessa kirjastossa aikaa oli vienyt myös suuremmat, koko kirjastoa koskevat projektit. Näitä olivat uuden kirjaston suunnittelu (K7), uuden verkkokirjaston suunnittelu (K1), uusien verkkosivujen suunnittelu (K2) ja uuden kirjastojärjestelmän käyttöönotto sekä näihin liittyvät muut asiat (K4 & K7). Myös erilaisten tapahtumien runsas järjestäminen oli vienyt aikaa yhdessä kirjastossa (K1).

Joissain tapauksissa kirjaston tilatkin koettiin ongelmana. Yhdessä kirjastossa (K4) ei haastateltavan mukaan ollut tilaa, jossa koulutuksia tai ryhmätilaisuuksia olisi voinut järjestää. Koulun kanssa tehtävä yhteistyö pystyttäisiin hoitamaan kouluilla, mutta avointen tilaisuuksien tai aikuisväestölle suunnattujen tapahtumien järjestäminen koettiin tilan puutteen vuoksi miltei mahdottomana kirjaston tiloissa. Toisessa kirjastossa (K9) tilat olivat olemassa, mutta hieman hankalat suurempia ryhmiä ajatellen. Mikroluokan koosta johtuen esimerkiksi koululuokat jouduttiin jakamaan kahteen osaan, sillä luokasta vain puolet mahtui kerralla kyseiseen tilaan. Toisaalla tilat saattoivat olla hyvätkin (K6) ja yhdessä kirjastossa (K7) oltiin saamassa uutta toimitilaa, joiden myötä myös mediakasvatukseen ajateltiin panostaa enemmän.

Yhdessä kirjastossa (K9) esiin nostettiin myös markkinoinnin ongelma. Kirjastotahan eivät perinteisesti ole ehkä kovin vahvoilla itsensä markkinoinnissa olleet, eikä markkinointiin ja tiedottamiseen aivan valtavasti pystytä varmastikaan panostamaan esimerkiksi rahallisesti. Nimenomaan avointen tilaisuuksien markkinointi ja niistä tiedottaminen koettiin hankalana alueena. Eräessä toisessa (K2) kirjastossa arveltiin, että jos esimerkiksi yleisiä, kaikille avoimia vinkkaustapahtumia järjestettäisiin, ei niihin kukaan tulisi. Tähän liittyen toisen kirjaston (K8) erään mediakasvatukseen liittyvän hankkeen aikana saatiin ehkä yllättäviäkin kommentteja asiakkailta. Asiakkaat eivät välttämättä olleet ajatelleet kirjastoa mediakasvatuksen tarjoajana tai että kirjasto tekisi muutenkaan työtä tietoyhteiskunta-asioiden parissa. Ehkä onnistuneen markkinoinnin ja esimerkiksi näkyvän mediakasvatus-

työn kautta kirjaston rooli päivittyisi asiakkaidenkin silmissä? Mikäli muista kuin kirjaston ”perinteisistä” palveluista tiedottaminen ja niiden markkinointi olisi paremmin järjestettyä, voisiko se johtaa suurempiin käyttäjälukuihin ja sitä kautta siihen, että kirjasto nähtäisiin muuallakin jonain muuna kuin pelkkänä lainaamona? Ehkä sitä myöten rahoituksessakin otettaisiin kirjaston muut toiminnot huomioon paremmin.

Positiivisiakin asioita haastatellut löysivät mediakasvatuksen tilasta. Kuten jo aiemmin mainittiin, niin sanotut perinteiset mediakasvatuksen menetelmät olivat kirjastoilla hyvin hallussa. Tiedonhaun ja kirjastonkäytön opetus, kirjavinkkaukset ja satutunnit olivat arkea jokaisessa kirjastossa. Pohjaa laajemmallekin mediakasvatustyölle siis löytyy. Aiheen tärkeys oli yleisesti tiedostettu, koulutuksissa oli käyty ja tietoa itsenäisesti hankittu. Joissakin kirjastoissa oli jo järjestetty mediavinkkauksiakin. Yhteistyö koulujen kanssa koettiin useassa kirjastossa tiiviiksi ja hyväksi. Yhdessä kirjastossa (K9) koettiin, että koulusektori arvostaa kirjaston asiantuntemusta ja sisältöjäsentuntemista.

4.7 Tulokset Metkan materiaalista

Yleisesti ottaen Mediakasvatuskeskus Metka ry:n Mediakasvatusmateriaali kirjaston ammattilaisille oli ainakin jossain määrin tuttu. Ainoastaan yksi haastatelluista ei ollut tietoinen materiaalista (K2). Yksi haastatelluista oli tietoinen materiaalista, muttei ollut avannut tiedostoa (K3). Loput olivat tutustuneet aineistoon vähintään selailemalla. Yksikään haastatelluista ei ollut käyttänyt materiaalia. Yhdessä kirjastossa oli vakaana aikomuksena käyttää materiaalia tulevaisuudessa (K7). Toisessa kirjastossa (K4) materiaalia oltiin jo aiottu käyttää, mutta mediatyöpaja, jossa sitä olisi käytetty ei loppujen lopuksi toteutunutkaan.

Kaikille haastatelluista Metka yhdistyksenä oli jollakin lailla tuttu. Suurimmalle osalle tuttuja olivat Metkan internet-sivut. Yksi vastaajista (K7) kävi sivuilla aina silloin tällöin tarkastamassa, onko sinne ilmestynyt jotain uutta. Sama henkilö oli käynyt

koulutuksissa, joissa myös Metkalla oli ollut edustaja paikalla. Kovin yksityiskohtaista ei suurimmalla osalla vastaajista Metkasta ollut.

Materiaaliin suhtauduttiin hyvin positiivisesti. Ainoastaan yksi vastaaja (K6) oli nähnyt materiaalissa jotain huomautettavaa; toiset suunnitelmat materiaalissa olivat innostaneet, jokin kohta taas oli nähty ”sormi pystyssä” valistamisena. Nähtiin kuitenkin, että materiaalista saa hyviä ideoita ja toimintatapoja. Erityisesti materiaalissa kiiteltiin yksityiskohtaisuutta ja käytännönläheisyyttä. Materiaali nähtiin tarpeellisena. Metka nähtiin asiantuntevana tahona ja materiaali luotettavana. Koettiin, että pelkkä teoreettinen puhe aiheesta ei riitä, vaan käytännön esimerkit ja mallit tulevat tarpeeseen, koska uudessa aiheessa ollaan heikoilla. Toisaalla käytännön oppaassa nähtiin vaarapuoliakin. Opas vaatii kuitenkin sisältöön paneutumista ja se taas vie aikaa. Jos aikaa ei työpäivän aikana löydy, jää siihen tutustuminen helposti omalle ajalle. Tällöin riski materiaalin tahattomaankin sivuttamiseen on suuri. (K8.) Muistutettiin myös, että vaikka joissain kirjastoissa saattaa olla aikaa ja innovaatiovoimaa tämänkaltaisten materiaalien luomiseen itsekkin, on myös pienempiä kirjastoja, joissa aikaa suunnitteluun on vähemmän, tai ollaan aiheessa muuten heikommalla pohjalla. Tällaisiin tapauksiin materiaali nähtiin erinomaisena apuna. (K4.)

Materiaalin mahdollisuuksina ideoiden ja mallien saannin lisäksi ajateltiin myös materiaalin itsensä vinkkaamista esimerkiksi vanhemmille ja opettajille (K3). Yksi haastateltava (K6) näki mahdollisuutena myös materiaaliin liittyvän kriittisen keskustelun. Tässä nousi esille idea eräänlaisesta vertaispalstasta tai -kanavasta, jossa voitaisiin keskustella materiaalin käytöstä. Palstalla voitaisiin keskustella paitsi siitä mikä on toiminut, myös siitä mikä ei ole toiminut. Erilaisia muokkauksia tai omia versioita voitaisiin myös esitellä. Tällaisen aktiivisen palstan kautta materiaalin teho ja hyödyllisyys voisikin parhaimmillaan moninkertaistua. Innostus materiaalin käyttöönkin voitaisiin saada nousuun, jos samalla voisi tarkastella mitä muualla on käytännössä tehty. Toisessa kirjastossa (K1) haastateltava oli ehdottanut, että materiaalista järjestettäisiin koulutus tai materiaaliin tutustuminen otettaisiin osaksi jotain muuta koulutustapahtumaa. Tarkoituksena olisi avata materi-

aalia, pienentää kynnystä sen käyttöönotolle, nostaa esiin toimivia ja käytännössä hyväksi havaittuja osia.

Materiaalia ei ollut otettu käyttöön joko ajan puutteen tai tiedon puutteen vuoksi, yksi kirjasto (K2) ei myöskään ollut vielä ajattelemaan tämänkaltaisia toimintamuotoja. Yhdessä kirjastossa (K8) materiaalia oli myös koetettu markkinoida materiaalia sisäisesti, mutta käyttöönottamattomuuden syyt jäivät suosittelijan arvailun varaan. Materiaalin käyttämättömyyteen on voinut vaikuttaa omalta osaltaan myös sen markkinointi. Useassa kirjastossa tuli ilmi, että materiaalista tiedotus on ollut jokseenkin hiljaista. Yksi haastateltava (K8) pohti materiaalin julkaisumuodon vaikutusta käyttöasteeseen. Sähköisessä muodossa oleva materiaali voi jäädä helpommin huomioimatta kuin konkreettinen paperinen julkaisu. Osasyynä käyttämättömyydelle voi olla myös jo mainittu aika. Vaikka materiaalin suunnitelmat ovat jokseenkin yksityiskohtaisia, täytyy toimintatavat omaksua ja suunnitelmia muokata omaan tilaan ja omiin tarpeisiin sopiviksi. Tässä nousikin esiin myös kommentteja kirjaston ulkopuolisen tahon kirjastoille tekemän materiaalin realiteeteista; mikään muu taho kuin kyseinen kirjasto itse ei voi tietää kirjaston spesifejä mahdollisuuksia (K5).

Tilausta samankaltaiselle materiaalille olisi myös muita ikäryhmiä ajatellen. Monet toivottaisivat tervetulleeksi vastaavan, kaikille ikäryhmille suunnatun materiaalin. Erityisesti esiin nousivat yläkouluikäiset ja aikuiset. Yhdessä kirjastossa (K6) nimenomaan yläkouluikäiset nähtiin ongelmallisena ryhmänä mediakasvatuksen suhteen ja vinkkejä heidän tavoittamiseensa ”epätätimäisellä” tyyllillä ja muusta kuin kieltonäkökulmasta lähestyen toivottiin. Toisaalla aikuiset ja seniorit nähtiin hankalina ryhminä. Mediakasvatus kirjastoissa on kuitenkin pitkälti lapsiin ja nuoriin painottunutta, eikä aikuisväestön kohtaamiseen tällä saralla ole samanlaista käytännön pohjaa.

Tämän kaltainen ulkopuolisen tahon kirjastoille tuottama materiaali toivotettiin tiettyin varauksin tervetulleeksi. Esimerkiksi Metkan kaltainen järjestö koettiin asiantuntevaksi ja luotettavaksi toimijaksi, jonka osaamista arvostettiin. Koska aihealue koettiin ainakin osin hankalaksi ja oma tietotaito osin puutteelliseksi, materiaalin

kaltainen apu koettiin arvokkaaksi. Haluttiin kuitenkin pitää kiinni myös omasta määräysvallasta ja mahdollisuudesta muokata materiaalia omaan käyttöön soveltuvaksi.

Haastatelluista neljä (K1, K4, K5 & K6) ei ollut kuullut tai ei muistanut Lapset, media ja kirjastot -hankkeesta mitään. Yksi vastaajista (K7) oli ollut hankkeessa mukana. Yksi (K2) oli lukenut hankkeesta, mutta ei muistanut hankkeesta juuri muuta kuin nimen. Yhdelle vastaajalle (K3) hanke oli tuttu ja hän tiesi opetusministeriön mukana olosta. Yksi vastaaja (K9) ilmoitti seuranneensa hanketta huonosti, mutta tiesi ainakin koulutuksia järjestetyn. Yksi vastaaja (K8) tiesi hankkeesta joitain osatoteutuksia ja opetusministeriön rahoituksen. Yksi haastatelluista (K9) tiesi hankkeen jatkavan Superkiirsi-hankkeen työtä, kirjastoseuran hallinnoinnin ja opetusministeriön rahoituksen. Superkiirsi-hanke oli kaikille vastaajille tuttu. Ehkä osittain heikonlainen tietoisuus hankkeesta on sinänsä ymmärrettävää. Superkiirsin mediakasvatushanke oli melko näkyvä projekti, mutta hankkeen jatko uudella nimellä ei ole ehkä yltänyt samaan näkyvyyteen.

4.8 Yhteenveto

Yhteenvetona voi todeta, että oman kirjaston mediakasvatuksen tilaan ei yleensä ottaen oltu kovinkaan tyytyväisiä. Kirjaston perinteisemmät mediakasvatusten menetelmät olivat hyvin hallussa, mutta uudempien sisältöjen ja menetelmien kohdalla tunnettiin epävarmuutta. Tämän lisäksi mediakasvatustyöhön haluttiin lisää suunnitelmallisuutta ja oman roolin selkeytymistä. Myös aiheeseen liittyvää koulutusta haluttiin lisää. Mediakasvatustyö oli painottunut melko pitkälti koulu yhteistyön kautta tehtävään työhön. Koulu yhteistyö koettiin yleensä hyvänä, mutta parannettavaakin siitä usein löytyi. Suurimpina esteinä mediakasvatustoiminnan edellä olivat rahalliset ja ajalliset resurssit.

Metka oli haastatelluista kaikille ainakin jossain määrin tuttu yhdistys ja materiaalista oltiin melko hyvin tietoisia. Materiaalia ei kuitenkaan ollut käytetty. Käyttämättömyyden syinä olivat pääosin ehtimättömyys tutustua materiaaliin ja ehtimättö-

myys mediavinkkausten tai mediatuntien kaltaisiin toimintoihin ylipäänsä. Materiaali koettiin silti hyvin positiivisena ja tarpeellisena, erityisesti kiiteltiin konkreettisuutta ja luotettavaa lähdettä. Materiaalista koettiin saatavan ainakin ideoita ja uusia toimintamuotoja. Samankaltaista materiaalia toivottiin erityisesti yläkouluikäisille ja aikuisille suunnattuna. Ulkopuolisen tahon kirjastoille tuottama materiaali toivotettiin tietyn varauksin tervetulleeksi. Lapset, media ja kirjastot -hanke oli monelle outo nimenäkin, mutta sitä edeltävä Superkirtsin mediakasvatushanke oli kaikille tuttu.

5 POHDINTAA

Mediakasvatus on valtavan laaja ja käsitteistöltään jokseenkin sekava aihealue. Aiheeseen tutustuminen vei yllättävän paljon aikaa ja voimia. Alueen kirjallisuudessa mennään teos teokselta yhä syvemmälle kasvatuksen, medioiden ja lukutaidon ja kielen filosofiaan. Osittain varmasti tästä johtuen myös mediakasvatuksen määritelmät eroavat jonkin verran kirjoittajasta ja kokijasta riippuen. Kaikki tämä loi omat haasteensa työlle, mutta samalla teki aiheesta hyvin mielenkiintoisen.

Työn onnistumista arvioidessani huomioni kiinnittyi pariin seikkaan. Ensinäkin päänaivaa tuotti kahden tutkimukseni alaisen asian yhdistäminen; toisaalta tehtävänäni oli kartoittaa yleisten kirjastojen mietteitä mediakasvatuksesta ja kirjaston roolista siinä, samalla täytyi kuitenkin ottaa selvää myös kirjaston asenteita ja kommentteja ulkopuolisen tahon kirjastolle tuottamasta mediakasvatusmateriaalista. Jo tutkimusmenetelmän päättäminen teki kipeää. Toisaalta hyötyä olisi ollut kvantitatiivisesta otteesta, joka olisi tosin käytännössä vaatinut suurempaa otosta, jolloin aineistonkeruumenetelmäksi olisi näillä resursseilla valikoitunut kirjallinen kyselylomake. Aiheen ja tutkimuskysymysten vuoksi kirjallinen kysely ei mielestäni kuitenkaan olisi luultavasti antanut tarvittavan syväluotaavia vastauksia. Päädyin siis kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään, joka käytännössä edellytti aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelua. Tämä taas tarkoitti otosjoukon rajaamista melko pieneksi. Tuloksia ei siis voi yleistää. Jonkinlaista suuremmankin mittakaavan osviittaa tuloksista voi kuitenkin ehkä nähdä. Tärkeämmäksi nousi kuitenkin erilaisten ongelmien ja tilanteiden esiintuonti ja niiden takana vaikuttavat syyt. Jouduin siis tekemään kompromisseja, jotka valitettavasti rajoittivat myös työn tuloksia. Aiheeseen olisi voinut täten porautua syvemmällekin. Aihe olisi ehkä sittenkin tarvinnut hiukan tiukemman rajauksen.

Tutkimukseni sovellettavuutta käytännön työhön on ehkä hieman vaikea arvioida. Suoranaisia uusia apuvälineitä ei tutkimus ehkä tarjoa, mutta ideoita toimintamalleista ja erilaisten esteiden voittamisesta voi ehkä löytää. Metka ry:n mediavinkkausmateriaalin osalta tutkimukseni hyödyntäminen voi kohdistua materiaalin lisäkehittelyyn ja markkinointiin sekä mahdollisen uuden materiaalin kehitystyöhön.

Kuten todettua, median kenttä elää jatkuvassa muutoksessa. Sen vuoksi aihe on jatkuvasti ajankohtainen ja muutoksen alainen. Tutkittavaa kirjaston ja mediakasvatuksen suhteesta löytyy kasapäin. Työtä tehdessäni mieleen tuli muista mielenkiintoisista aiheista ainakin laajemman kyselytutkimuksen tekeminen ja keskittyminen pienemmän alueen tai kenttien vain yhden kirjaston mediakasvatustoimintaan. Myös erilaiset kehittämishankkeet tulivat mieleeni, esimerkkinä tällaisesta voisi olla vaikkapa tässä työssä tutkitun Metkan mediakasvatusmateriaalin käyttöönotto ja siitä raportointi jossakin kirjastossa. Yksi aihe, josta varmasti kirjastoille olisi suuresti hyötyä, olisi asiakasnäkökulman esiintuominen aiheesta. Näkevätkö asiakkaat kirjaston mediakasvatuksen tarjoajana laisinkaan tai mitä odotuksia tai toivomuksia heillä mahdollisesti on mediakasvatuksen osilta kirjastoilta? Myös mediakasvatustilanteen kehitystä kirjastoissa olisi mielenkiintoista seurata pitemmällä aikavälillä. Tässä vain muutama esimerkki, tarpeellisia tutkimuksen aiheita löytyy varmasti hyvin paljon. Oma tutkimukseni on lopulta vain pieni pintaraapaisu valta-vaan aiheeseen.

LÄHTEET

- Buckingham, D. 2003. Media education: literacy, learning and contemporary culture. Cambridge: Polity Press.
- Heikkilä, Mervi. 2008. Rohkelikot lavalla. [Verkkolehtiartikkeli]. Kirjasto-lehti 101 (1). [Viitattu 12.11.2010]. Saatavissa: http://kirjastoseura.kaapeli.fi/etusivu/jasen/lehtiarkisto?modeyksi=yksi&takaisin=/etusivu/jasen/lehtiarkisto&teksti_id=10375
- Herkman, J. 2007. Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.
- K1. 2010. Johtava informaattikko. Hämeenlinnan kaupunginkirjasto. Haastattelu 8.11.2010.
- K2. 2010. Osastonjohtaja. Kuopion kaupunginkirjasto. Haastattelu 24.5.2010.
- K3. 2010. Kirjastonhoitaja. Lapuan kaupunginkirjasto. Haastattelu 20.8.2010.
- K4. 2010. Kirjastonhoitaja. Lempäälän kunnankirjasto. Haastattelu 3.11.2010
- K5. 2010. Erikoiskirjastonhoitaja. Espoon kaupunginkirjasto, Kirjasto Omena. Haastattelu 21.9.2010.
- K6. 2010. Kirjastonhoitaja. Pirkkalan kunnankirjasto. Haastattelu 9.11.2010.
- K7. 2010. Määräaikainen osastonjohtaja. Seinäjoen kaupunginkirjasto. Haastattelu 5.8.2010.
- K8. 2010. Projektisuunnittelija. Tampereen kaupunginkirjasto. Haastattelu 15.9.2010.
- K9. 2010. Osastonjohtaja. Vaasan kaupunginkirjasto. Haastattelu 4.8.2010.
- Kirjastostrategia 2010: Tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka. 2003. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Opetusministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 2003:1. [Viitattu 27.9.2010]. Saatavana: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteen/opm_98_strategia.pdf?lang=fi

- Kotilainen, S. & Hankala, M. 1999. Mediassa on aktiivisen oppimisen mahdollisuus. Teoksessa: S. Kotilainen, M. Hankala & U. Kivikuru (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita, 43-70.
- Kotilainen, S. & Kivikuru, U. 1999. Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa: S. Kotilainen, M. Hankala & U. Kivikuru (toim.) Mediakasvatus. Helsinki: Edita, 13-30.
- Kotilainen, S. & Suoranta, J. 2005. Mediakasvatuksen kaipuu: ajatuksia alan tutkimuksen kehittämistarpeista. Teoksessa: S. Kotilainen & S. Sintonen (toim.) Mediakasvatus 2005. Kansalliset kehittämistarpeet. [Verkkajulkaisu]. Oikeusministeriö, 73-77. Oikeusministeriön julkaisuja 2005:5. [Viitattu 14.11.2010]. Saatavana: <http://www.om.fi/31548.htm>
- Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Helsinki University Press.
- Kupiainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa: H. Kynäslahti, R. Kupiainen & M. Lehtonen (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Mediakasvatusseura, 3-25. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007. [Viitattu 24.10.2010]. Saatavana: <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>
- L 4.12.1998/904. Kirjastolaki.
- Linnakylä, P. & Sulkunen S. 2002. Millainen on suomalaisten nuorten lukutaito? Teoksessa J. Välijärvi & P. Linnakylä (toim.) Tulevaisuuden osaajat. PISA 2000 Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 9-39.
- Linnakylä, P. & Sulkunen S. 2005. Suomalaisnuorten lukutaito ja -harrastus. Teoksessa: P. Kupari & J. Välijärvi (toim.) Osaaminen kestäväällä pohjalla: PISA 2003 Suomessa. Jyväskylä: Gummerus, 37-64.
- Masterman, L. 1991. Medioita oppimassa: mediakasvatuksen perusteet. Suomennos Tuomas Nevalinna. 2. uud. p. Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y.
- Mikä Metka? [Verkkosivu]. 14.3.2007. Mediakasvatuskeskus Metka. [Viitattu 3.11.2010]. Saatavissa: <http://www.mediametka.fi/direct.aspx?area=page&prm1=13>
- Mäkelä, M.-L. 2002. Satuseikkailu kirjastossa. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

- Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen L. 2006. Mediakasvatus: arjen reikäleipää. Teoksessa: H. Niinistö & A. Ruhala (toim.) *Mediametkaa! : mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 7-14.
- OECD 1999. PISA framework for assessing reading literacy. Paris: OECD.
- OECD 2003. The PISA 2003 assessment framework. Mathematics, reading, science and problem solving knowledge and skills. Paris: OECD.
- Pälvimäki, P. & Perälä R. 2010. Johdanto. Teoksessa: Mediakasvatustamateriaali kirjaston ammattilaisille: suunnitelmia mediatunneille ja mediavinkkaukseen. [Verkkójulkaisu]. Mediakasvatuskeskus Metka ry, 3-4. [Viitattu 3.11.2010.]. Saatavana: <http://www.mediametka.fi/direct.aspx?area=page&prm1=406>
- Rantala, L. & Sinko, P. 2009. Esipuhe. Teoksessa: S. Verho (toim.) *Mediakasvatus kirjastossa*. Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 7-8.
- Sallmén, P. 2009a. Kirjastot mediakasvattajina: Superkirtsin näemyksiä mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Teoksessa: H. Sirkkilä (toim.) *Välinetempuista osallistavaan osaamiseen: toiminnallisen mediakasvatuksen pedagogiikkaa*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 103-113. Sarja C. Oppimateriaalit 17.
- Sallmén, P. 2009b. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa: S. Verho (toim.) *Mediakasvatus kirjastossa*. Helsinki: BTJ Finland Oy, 9-26.
- Sallmén, P. 2010. xxx.xxx@xxx.fi 21.10.2010. Re: Kuulumisia ja lapset, media ja kirjastot –hankkeesta. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Juho Jussila. [Viitattu 22.10.2010].
- Salo, K. 2008. Mediakasvatus on aikuisten asia. *Tietoasiantuntija* 23 (1), 25-28.
- Sihvonen, J. 2009. Medialukutaidon rajat ja rajoitukset. Teoksessa: S. Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 217-237. *Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisu* 99.
- Suomen yleisten kirjastojen tilastot. 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Suoranta, J. 2004. Runoja, mediaa ja märkiä unia. *Kirjastolehti* 97 (1), 8-10.

Varis, T. 2006. Foreword: towards multiple literacies. Teoksessa: M. Heinonen (toim.) Literacies in the Digital Age: digitaalisen ajan lukutaidot. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu; Tampere: Tampereen yliopisto, 4-5.

LIITEET

LIITE 1: Teemahaastattelurunko

Taustakysymykset

Vastaajan ikä?

Vastaajan koulutus?

Kauanko vastaaja on ollut töissä kyseisessä kirjastossa/osastolla?

Kirjaston rooli mediakasvattajana

Onko kirjastollanne selkeä visio mediakasvatuksesta ja tehtävästään siinä?

Kuinka tärkeänä kirjastonne näkee itsensä mediakasvatuksen kentällä (suhteessa esim. kouluun)?

Kuinka organisoitua mediakasvatus kirjastossanne on? Kuinka mediakasvatus näkyy kirjastonne strategiassa? Onko ”vastuuhenkilöä”, kuuluuko mediakasvatus olennaisena osana jonkun toimenkuvaan?

Harrastetaanko yhteistyötä muiden mediakasvatuksen tahojen (esim. koulujen) kanssa? Miten? Kuinka tiiviisti?

Mitä mediakasvatus kirjastossa on?

Mikä nähdään kirjastossanne mediakasvatuksena? Miten mediakasvatus ilmenee konkreettisesti, mitä tehdään?

Mitkä ovat pääasialliset painopisteet mediakasvatuksessa?

Keille mediakasvatusta tarjotaan? (lapset, nuoret, työikäiset, eläkeläiset?)

Miksi näille ryhmille, miksi ei muille?

Mitkä ovat tavoitteet?

Minkälaiset kirjastonne tavoitteet ovat mediakasvatuksen kentällä?

Miten tavoitteisiin pyritään pääsemään? Millä keinoin?

Kuinka tärkeänä kirjastonne näkee mediakasvatuksen osana kirjastotyötä?

Ollaanko omaan panokseen tyytyväisiä? Miksi / miksi ei?

Haluttaisiinko mediakasvatukseen satsata enemmän? Miksi / miksi ei? Mitä haluttaisiin tehdä, jos voitaisiin?

Esteet?

Minkälaisia ongelma-alueita kirjastollanne on mediakasvatuksen saralla?

Mitä konkreettisia esteitä on? (raha, aika, yhteistyökumppanit...)

Kuinka esteitä on kyetty voittamaan / voitettu?

Suunnitelmat?

Minkälaisia suunnitelmia kirjastollanne on mediakasvatuksen suhteen?

Pyritäänkö tarjontaa lisäämään?

Pysytäänkö nykyisellä tasolla? Miksi?

Joudutaanko supistamaan? Miksi?

Minkälaisia uusia toimintatapoja on suunnitteilla? Entä uusia painopisteitä? Miksi näitä / miksi ei?

Vapaa sana

**Mediakasvatuskeskus Metka ry:n mediakasvatusmateriaali kirjaston ammat-
tilaisille****Tietoisuus materiaalista**

Ollaanko tietoisia tällaisesta materiaalista?

Onko Metka muuten miten tuttu?

Mistä materiaalit kaivetaan muuten? Tehdäänkö itse vai yhteistyössä jonkun muun tahon kanssa?

Käyttö

Onko materiaaleja käytetty?

Jos ei ole vielä käytetty, aiotaanko käyttää? Miksi ei ole vielä käytetty?

Mitä osia materiaalista on käytetty?

Onko materiaaleja muokattu omaan käyttöön soveltuviksi? Miten? Mitä lisäiltiin?

Mikä toimi ja mikä ei toiminut?

Yleisesti plussia ja miinuksia?

Kokemukset

Koetaanko tällainen materiaali tarpeelliseksi?

Auttaako tämänkaltainen materiaali saavuttamaan kirjaston omia mediakasvatuk-
sellisia tavoitteita?

Vähentääkö työtaakkaa? Saadaanko enemmän aikaa ja aikaan?

Mahdollisuudet, toiveet

Mitä mahdollisuuksia tällaisessa materiaalissa nähdään?

Nähdäänkö tämänkaltainen ulkopuolelta tuleva materiaali osana kirjaston me-

diakasvatuksen tulevaisuutta?

Miten materiaalia voitaisiin kehittää?

Olisiko tilausta myös muille ikäryhmille suunnattuun mediakasvatusmateriaaliin?

Lapset, media ja kirjastot –hanke

Mitä hankkeesta tiedetään?

Mikä hanke on?

Kuka hanketta koordinoi, hallinnoi ja rahoittaa?

Mitä hankkeen aikana on tehty?

Mitä hankkeen aikana on saavutettu?

Vapaa sana